ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТІВ ЕФЕКТИВНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКОМУ НПП

А. В. Колісник, канд. геогр. наук, доцент
В. І. Трахтенберг, аспірант
Кафедра екології та охорони довкілля
kolisnyk.a.v@gmail.com

Відомо, що на території Одеської області функціонує Нижньодністровський національний природний парк (НПП), в межах якого знаходяться водно-болотні угіддя міжнародного значення. Вони є частиною природно-заповідного фонду (ПЗФ) та екологічної мережі України. Важливою задачею є планування та впровадження заходів щодо ефективного природокористування в НПП, так як це є основою підтримки ландшафтного і біологічного різноманіття даного природно-територіального комплексу.

Нижньодністровський національний природний парк охоплює територію в 21,369 га. До нього входять дельта р. Дністер, рукави, заплавні озера та Дністровський лиман. Флора складається з плаваючої рослинності, очерету та заплавного лісу, що підтримує різні види рослин, які перебувають під загрозою зникнення. Це важливий район для водяних птахів у всі сезони, з міжнародно важливою чисельністю розмноження *Egrettaalba* та *Plegadis falcinellus,* а також зимуючими тут понад 50 000 птахів [1].

За інформацією із офіційних джерел [2, 3] парк створено з метою зберегти, відтворити та раціонально використовувати унікальні природні багатства пониззя Дністра, що мають надважливе наукове, естетичне та оздоровче значення. Основними завданнями парку є: – забезпечення охорони його території з усіма природними об’єктами; – збереження цінних природних комплексів та історико-культурних об’єктів, що знаходяться на його території; – створення умов для організованого туризму та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних комплексів та об’єктів; – проведення науково-дослідних робіт, у тому числі з вивчення природних комплексів та їх зміни в умовах рекреаційного використання, розробка наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів; – збереження генофонду рідкісних, занесених до Червоної книги України та типових рослин, тварин, риб та птахів; – вивчення змін екосистем під дією природних і антропогенних факторів; – підтримання загального екологічного балансу в регіоні; – проведення екологічної освітньо-виховної роботи.

Однією із задач науково-дослідного відділу парку є питання планування та здійснення раціонального природокористування шляхом попередження та припинення порушень природоохоронного законодавства, а також забезпечення дотримання режиму охорони територій НПП.

Для залучення міжнародного досвіду з управління природоохоронними територіями перспективною є співпраця з міжнародними організаціями. Міжнародні проекти для національних природних парків включають відновлення та реформування природоохоронних територій, які постраждали від воєнних дій.

Одним з фінансових інструментів ЄС, спрямованим на захист довкілля та кліматичні дії є Програма LIFE від ЄС [4], яка сприяє відновленню та реформуванню природоохоронних територій в Україні. Експерти Програми разом із представниками департаменту природно-заповідного фонду профільного міністерства розробили вже три проєкти організації територій для НПП: «Черемоський», «Вижвицький», «Гоцульщина»[5]. Міжнародні експерти проєкту відкриті до співпраці.

Тому, для всіх інших НПП, в т.ч. для Нижньодністровського є перспективним такий вид співпраці. За результатами спільної роботи з представниками міжнародної Програми LIFE слід очікувати, як показав досвід вищезгаданих трьох НПП, розроблений проєкт організації території. Він є обов'язковим документом для функціонування установи природно-заповідного фонду. Він описуватиме поточну ситуацію, визначатиме стратегічні цілі для збереження пріоритетних природних цінностей на найближчі 10 років. У документі також будуть визначені стратегічні завдання з розвитку установи у сфері моніторингу навколишнього середовища, охорони природи, рекреації та екоосвіти тощо. У цьому документі будуть описані чіткі та конкретні кроки для виконання стратегічних завдань і досягнення стратегічних цілей щодо природоохоронних цінностей.

Проєкти організації території НПП розробляються відповідно до українського законодавства, однак орієнтуються на найкращі світові методики охорони природи, зібрані в *The Conservation Standards*[6]. Тому розроблені документи дещо відрізняються від проєктів, якими установи ПЗФ користувалися раніше:

1. Буде використано підхід збереження природних біотопів, а не окремих видів. Оцінено стан пріоритетних природних цінностей, загрози, які існують для них, і першопричини, що формують загрози.

2. Визначатимуться стратегічні цілі щодо стану пріоритетних природних цінностей, а також чіткі та конкретні результати, послідовність їх досягнення. Важливо, що в документі також визначено засоби, ресурси та заходи, необхідні для досягнення цих результатів. Розроблено

детальний 5-річний план заходів з очікуваним результатом, відповідальними виконавцями та потребу у фінансуванні з різних джерел.

3. План повинен бути адаптивним, саме тому у проєкті організації території наявний розділ про моніторинг виконання цього плану та відповідної адаптації. Передбачено три етапи моніторингу: 1) Моніторинг виконання заходів з 5-річного плану. Проводиться щорічно. 2) Моніторинг досягнення результатів. Проводиться залежно від термінів, передбачених для конкретних результатів. 3) Моніторинг досягнення стратегічних цілей. Проводиться за результатами впровадження проєкту організації території.

Такий план реалізації проєкту організації, в т.ч. ефективного природокористування в межах території Нижньодністровського НПП допоміг би адміністрації парку результативніше шукати фінансування, адже потенційні партнери чітко бачитимуть потреби та прогнозовані результати фінансування.

Крім того, раціональне використання, збереження і відтворювання унікальних природних багатств пониззя Дністра з використанням найкращих світових методик охорони природи – це завдання, реалізації якого необхідно досягти.

Перелік посилань

1. Сафранов Т.А., Чугай А.В., Ільїна В.Г. Екосистемні послуги водно-болотних угідь Одеської області. *Вісник Уманського національного університету*. 2023. Вип.1. С. 84 – 93.

2. Офіційний сайт Нижньодністровського національного природного парку. URL: http://nnpp.com.ua/ (дата звернення: 20.11.2025).

3. Природно-заповідний фонд України: Нижньодністровський національний природний парк. URL: https://wownature.in.ua/parky-i-zapovidnyky/nyzhnodnistrovskyi-natsionalnyy-pryrodnyy-park/(дата звернення: 20.11.2025).

4. Національний портал міжнародного науково-технічного співробітництва. Програма LIFE. URL: https://ms.nauka.gov.ua/pro-portal/life/ (дата звернення: 20.11.2025).

5. Проєкти організації території національних природних парків URL: https://ukraine.fzs.org/proyekty-organizacziyi-terytoriyi-dlya-troh-naczionalnyh-pryrodnyh-parkiv-podano-do-mindovkillya/ (дата звернення: 20.11.2025).

6. The Open Standards for the Practice of Conservation: Стандарти збереження - запровадження принципів і практик для ефективної охорони, Партнерство заходів із охорони природи - керівництво практикою збереження, Мережа тренерів з охорони природи -зміцнення стратегій і практики збереження природи через коучинг. URL: https://www.conservationstandards.org/ (дата звернення: 20.11.2025).